

Derleme <https://dergipark.org.tr/tr/pub/igdirsbdbd> 2025, Cilt:8, Sayı:1, 22-29

Doi: 10.48133/igdirsbdbd.1652211

Yüklenme Tarihi: 05.03.2025 **Kabul Tarihi:** 28.06.2025 **Yayın Tarihi:** 30.07.2025

Hindistan’da İngiliz Kültürel Emperyalizmi ve Kriket Pazarına Etkileri

Ahmet Buğra GÖZELLER ^{1*}

¹ Iğdır Üniversitesi, Spor Bilimleri Fakültesi

ÖZ

Bu çalışmanın amacı, İngiliz kültürel emperyalizminin Hindistan’daki sosyal ve kültürel yapılar üzerindeki etkisini, kriketin gelişimi üzerinden incelemektir. İngilizler, Hindistan’ı sömürgeleştirirken yalnızca siyasi ve ekonomik bir egemenlik kurmakla kalmamış, aynı zamanda batı kültürünün pek çok yönünü, özellikle de sporu, Hindistan’a taşımıştır. Kriket, İngiliz emperyalizminin simgelerinden biri haline gelmiş ve Batılı değerlerin, disiplin, takım çalışması ve sosyal hiyerarşi gibi unsurların Hindistan’a aktarılmasında önemli bir araç olmuştur. Başlangıçta elit sınıflar tarafından, özellikle modernleşme ve prestij elde etme amacıyla benimsenen kriket, zamanla farklı sosyal sınıflar arasında da yayılmaya başlamıştır. Bu bağlamda, kriket, sadece bir spor olmanın ötesine geçmiş ve Hindistan toplumunun kültürel ve sosyal yapılarıyla etkileşim halinde, sınıfsal farkların, kimlik arayışlarının ve toplumsal dönüşümün bir aracı haline gelmiştir. Kriketin Hindistan’da yayılmasında, İngilizlerin toplumsal yapıyı dönüştüren kültürel politikalarının önemli bir rolü olmuştur. Bu süreç, elit sınıfların Batı kültürünü benimsemesiyle sınırlı kalmamış, aynı zamanda yerel halkın da katılımını sağlamıştır. Kriketin Hindistan’daki gelişimi, sadece bir kültürel etkilenme değil, aynı zamanda toplumsal bir yeniden inşa süreci olarak da görülmelidir. Kriketin popülerleşmesi, Hindistanlıların kendi kimliklerini batı kültürüne karşı savunmalarına olanak tanımıştır. Bu çalışma, kriketin Hindistan’daki ulusal kimlik oluşturma sürecinde oynadığı kritik rolü, emperyalizme karşı bir tepki olarak nasıl şekillendiğini ve Hindistan’ın kültürel bağımsızlığını simgeleyen bir unsura dönüştüğünü detaylı bir şekilde incelemektedir.

Anahtar kelimeler: Kültürel emperyalizm, Spor Pazarlaması, Kriket

British Cultural Imperialism in India and Its Effects on Cricket Market

ABSTRACT

The aim of this study is to examine the impact of British cultural imperialism on the social and cultural structures in India through the development of cricket. While colonizing India, the British not only established political and economic dominance but also introduced various aspects of Western culture, particularly sports. Cricket became one of the symbols of British imperialism and played a key role in transferring Western values, such as discipline, teamwork, and social hierarchy, to India. Initially adopted by the elite classes, especially as a tool for modernity and prestige, cricket gradually began to spread among different social classes. In this context, cricket went beyond being just a sport and, in interaction with the cultural and social structures of Indian society, became a tool for class differences, identity quests, and social transformation. The spread of cricket in India was significantly influenced by the cultural policies of the British that transformed the social structure. This process was not limited to the elite classes adopting Western culture, but also involved the participation of the local population. The development of cricket in India should be seen not only as a cultural influence but also as a social reconstruction process. The popularization of cricket allowed Indians to defend their own identities against Western culture. This study thoroughly examines the critical role cricket played in the process of national identity formation in India, how it shaped as a response to imperialism, and how it transformed into a symbol of India’s cultural independence.

Keywords: Cultural Imperialism, Sports Marketing, Cricket

* Sorumlu Yazar: abgozeller@gmail.com

GİRİŞ

Hindistan’daki İngiliz emperyalizmi çok daha öncelerine uzansa da tam anlamıyla bir kontrol 1858 yılında başlamıştır. Hindistan İngiliz İmparatorluğu’nun en önemli kolonisi olarak değerlendirilmekte ve “Tac’daki Mücevher” olarak adlandırılmaktaydı. 1900’lerde İngiliz imparatorluğu altındaki 400 milyonluk koloninin 322 milyonunu ve yine yüzölçümü bakımından imparatorluğun yaklaşık 3’te 1’ini Hindistan oluşturmaktaydı. Koloniyel dönemde İngilizler kendi dil ve eğitim sistemleri yoluyla İngiliz kültürünü Hindistan’da hakim konuma getirmeyi amaçlamış ve bu yönde uygulamalar yapmışlardır. Yönetimde İngilizce kullanılmış, iletişim sistemi İngilizler tarafından oluşturulmuş ve hatta Hindistan ceza kanunu bile İngiliz yasalarına dayanılarak hazırlanmıştır. İngilizlerin Hindistan’da yaydığı ve Hindistan’ın memnuniyetle kabul ettiği belki de en geniş kültürel iz ise kriket olmuştur (Johnson, 2002). Kültür, toplumun kişiliğini yansıtan ve sosyal yaşamdan düşünce biçimine, üretim şekillerinden sportif faaliyetlerine kadar her şeyden beslenen bir yapıdır. Öyle ki toplumların birbirinden ülke sınırlarıyla veya etnik kimlikleriyle değil kültürel farklılıklarıyla ayrıldığı ve aynı şekilde birleştiği savunulan görüşlerdendir (Arslanoğlu 2013). Bu bağlamda emperyalist ülkeler tarafından sömürülen ülkelerde yaygınlaşan kültürel faaliyetler o ülkelerin özgün yapısı içinde yarattığı kültürden farklı olarak sömüren ülkelerin değerlerini taşımaktadır. Bu kültürel sömürü araçlarından biri de spordur. İthal edilen bu sporlar sadece kültürel tüketim özelliği taşımamakta, sporun özelliklerine bağlı ekonomik bir tüketime de dönüşmektedir (Dever ve Bulut, 2016). Taşmektepligil ve İmamoğlu, (1996) Sporun kültürel yaşantı ve anlayışa bağlı olarak şekillendiğini, kültürün bir ürünü olduğunu, bu sebeple bir sporun bir toplumda yaygınlaşmasının o toplumun bahsi geçen sporun ihtiva ettiği sosyal ve kültürel özelliklere uyumuyla mümkün olabileceğini söylemektedir. Talimciler, (2006)’de sporun bir toplumsal kurum olarak diğer toplumsal kurumlar gibi toplumsal değerlerle bütünleşmiş bir yapıda olduğunu ve bu değerlerle açıklanabileceğini vurgulamaktadır. Kültürel emperyalizm küresel pazarlamayla paralel bir olgu olarak karşımıza çıkmaktadır. Batı dünyası teknolojiye, sanatta, sporda ve üretimde gücü elinde bulundurmakta ve uluslararası standartlar, geçerlilikler ortaya koymaktadır. Öyle ki hizmet sektöründeki, teknik konulardaki, teknolojik kavramlardaki birçok terim batı dünyasının oluşturduğu standartları ve gücü göstermektedir. Örnekeleyecek olursak, üretim yöntemleri, küresel pazarlama mekanizması, bilgi sistemi, iletişim, eğitim yöntemleri ve yeni dünya düzenindeki kültürel kavramlar batı dünyasının oluşturduğu standartlardır. Bu standartlara göre üretim yapılmakta, batının getirdiği iletişim ortamı içinde gizli ve açık reklamlarla tüketiciler yönlendirilmekte ve ürünler pazarlanmaktadır. Tüm dünyada yerel toplumlar bu standartları kullanmaktadır ve böylelikle yerel kültürlerin ve yerel pazarların varlığını büyük ölçüde kaybettiği ve batının dayattığı kültürün ve pazarın içinde kayboldukları söylenebilir (Sarmela, 1977). Kültürel emperyalizm ve küresel pazarlamanın etkisi kendini bir çok alanda ironik bir şekilde göstermektedir. 2001 yılında Hindistanlılar tarafından çekilen Lagaan filmi dünya çapında başarı göstermiş ve hatta en iyi yabancı film Oscar’ını kazanmıştır. Film Hindistan’daki bir köyün kriket takımının İngilizleri yenişini anlatmakta ve bağımsızlık, başkaldırı temalarını vurgulamaktadır. Fakat filmin oyuncularının bu büyük başarının ardından Coca-Cola reklamlarında oynamaları bu duruma güzel bir örnek oluşturmaktadır. Yani denilebilir ki Hintliler İngiliz emperyalizminden kaçarken küresel pazarlama yoluyla Amerikan emperyalizmine yakalanmışlardır (İri, 2013; Yücel ve Sena, 2018). Bu bağlamda Amerikan Pazarlama Birliği’nin yaptığı pazarlama tanımına baktığımızda kültürel emperyalizmin ve ileride değineceğimiz kültürel emperyalizm içinde sporun kullanımının bu tanımın öğelerini içerdiğini görmekteyiz. Tanıma göre pazarlama: müşteriler, tüketiciler, ortaklar ve hatta kalabalık toplumlar nezdinde değer taşıyan hizmet ve ürünler için kurumların oluşturulması, yaratım süreçleri, iletişim ve ulaştırma süreçlerini içeren bir faaliyet olarak tanımlanmaktadır (Tumbe ve Ralli, 2018). Pazarlama içinde spor endüstrisini değerlendirdiğimizde spor endüstrisinin 500 milyar doları aştığı ve bu büyümenin devam ettiğini görmekteyiz. Sosyolog William Graham Summer sporun gelişimini birbiriyle rakip öğelerin işbirliğiyle açıklamaktadır. Bunun örneğini ülkemizdeki futbol liginde yarışan takımların birbirleriyle mücadele etmek için karşılıklı gelişmelerinde görebileceğimiz gibi İngiltere’ye karşı kriket maçlarında başarı kazanmak isteyen Hindistan kriket sporundaki gelişmelerde de görebiliriz. Her iki durumda da bu zıtlık ve çekişme sonucunda büyüyen şey spor ekonomisi ve spor pazarı olmaktadır (Graham, Neirotti, ve Goldblad, 2001). Spor endüstrisinin büyümesi şüphesiz taraftar kitlesinin artışıyla paralel gitmektedir. Bir spor dalı müşteri kitlesini arttırdığı ölçüde ürünlerini satabileceği pazar kitlesini de arttırmış olmaktadır (Tükenmez, 2009). Bu bağlamda ayrıca çalışmanın konusunu ve araştırma sorusunu oluşturan Hindistan’daki İngiliz kültürel emperyalizminin gelişimini ve kriket spor pazarının büyümesini biraz ele alalım.

Kriketin Hindistan’da Yayılışı: Sömürgecilikten Ulusal Kimliğe

Kriket, Hindistan’a ilk kez 18. yüzyılın başlarında İngiliz Doğu Hindistan Şirketi aracılığıyla tanıtılmıştır. 1721 yılında Khambhat’ta İngiliz denizciler tarafından oynanan ilk maç, bu sporun Hindistan’daki başlangıcını simgeler. Başlangıçta sadece İngiliz elitleri arasında oynanan kriket, zamanla Hintli seçkinler arasında da popülerlik kazandı. Parsi toplumu, 1848’de Bombay’da Oriental Cricket Club’ı kurarak kriketi benimseyen ilk yerli grup oldu (Guha, 2002). İngiliz yönetimi, kriketi Hindistan’da sadece bir spor olarak değil, aynı zamanda “medenileştirme misyonunun bir aracı olarak kullanmıştır. Lord Harris gibi yöneticiler, kriketi Hint toplumuna İngiliz değerlerini aşılamak ve farklı topluluklar arasında düzen sağlamak amacıyla desteklemişlerdir (Appadurai, 1996). Bu süreçte kriket kulüpleri ve turnuvalar, farklı dini ve etnik gruplar arasında bir etkileşim alanı hâline gelmiştir (Gupta, 2004). Zamanla kriket, Hindistan’da yalnızca elit sınıfların değil, tüm halkın ilgisini çeken bir spor haline gelmiştir. Alt kastlardan gelen oyuncuların başarıları, kriketin toplumsal sınıflar arası birleştirici gücünü pekiştirmiştir. Palwankar Baloo gibi Dalit oyuncular, yetenekleri sayesinde yalnızca spor alanında değil, sosyal adalet mücadelesinde de önemli rol oynamışlardır (Guha, 2002). 20.yüzyılın başlarında kriket, Hindistan’da ulusal bir kimliğin sembolü hâline gelmiştir. 1911 yılında kurulan ilk Hint milli kriket takımı, farklı dini ve etnik gruplardan oyuncuları bir araya getirerek kriketin birleştirici gücünü göstermiştir (Bandyopadhyay, 2013). Bağımsızlık öncesi dönemde Bombay Pentangular gibi turnuvalar, toplumsal ve siyasi tartışmaların merkezinde yer almıştır (Chatterjee, 1997). Bağımsızlık sonrası dönemde Hindistan kriketi kendi kimliğini bulmuş ve uluslararası alanda önemli başarılar elde etmiştir. 2008 yılında başlatılan Hindistan Premier Ligi (IPL), kriketin ticarileşmesini ve küresel düzeyde popülerleşmesini sağlamıştır. Günümüzde Hindistan, dünya kriketinin hem ekonomik hem de kültürel merkezi hâline gelmiştir (Majumdar, 2014). Sonuç olarak, kriketin Hindistan’daki yolculuğu, sömürgecilikten ulusal kimliğe; elit bir spordan halkın tutkusu hâline dönüşümünü yansıtır. Bu süreç, sporun sadece bir eğlence aracı değil, aynı zamanda toplumsal değişim ve kimlik inşasında güçlü bir unsur olduğunu göstermektedir.

Hindistan’da Kriketin Öncüleri ve Örgütlenmeleri

Kriket, İngiliz sömürge döneminde Hindistan’a tanıtılmış ve zamanla yerli halk tarafından benimsenerek ulusal bir spor haline gelmiştir. Bu süreçte, çeşitli topluluklar ve bireyler kriketin yayılmasında ve örgütlenmesinde önemli roller oynamıştır. Parsi topluluğu, Hindistan’da kriketi benimseyen ilk yerli grup olmuştur. 1848’de Bombay’da Oriental Cricket Club’ı kurmuşlar ve kısa sürede birçok kriket kulübü oluşturmuşlardır. Bu kulüpler, yerli halkın krikete olan ilgisini artırmış ve sporun yayılmasına katkı sağlamıştır. M. Buchi Babu Naidu, Madras’ta kriketin yayılmasında öncü bir figürdür. Madras United Cricket Club’ı kurarak yerli oyunculara fırsatlar sağlamış ve yıllık Madras Presidency Matches’i başlatmıştır. Bu organizasyonlar, yerli halkın krikete katılımını artırmış ve sporun bölgedeki gelişimine katkı sağlamıştır. Saradaranjan Ray, Bengal’de kriketin gelişimine katkı sağlayan önemli bir figürdür. Calcutta’da "The Town Club"ı kurarak yerli oyuncuların Avrupa takımlarıyla rekabet etmesini sağlamış ve kriketin Bengal’de yayılmasına öncülük etmiştir. C. K. Nayudu, Hindistan’ın ilk Test kriket takımının kaptanı olarak ulusal kriketin gelişiminde önemli bir rol oynamıştır. Onun liderliğinde Hindistan, 1932’de İngiltere’ye karşı ilk Test maçını oynamıştır. Nayudu’nun başarısı, kriketin Hindistan’da ulusal bir spor haline gelmesine katkı sağlamıştır. Hindistan’da kriketin yayılması ve örgütlenmesi, çeşitli topluluklar ve bireylerin çabalarıyla mümkün olmuştur. Parsi topluluğunun öncülüğü, M. Buchi Babu Naidu’nun Madras’taki çalışmaları, Saradaranjan Ray’in Bengal’deki katkıları ve C. K. Nayudu’nun ulusal düzeydeki liderliği, kriketin Hindistan’da kökleşmesine ve gelişmesine önemli katkılar sağlamıştır (Appadurai, 2015; Majumdar, 2006a).

Federasyonlaşma Süreci

Hindistan’da kriketin gelişimi, yalnızca bir sporun yaygınlaşması değil, aynı zamanda kurumsallaşma, hukuk, siyaset ve ekonomi alanlarında önemli yansımalar doğurmuş bir süreçtir. Sömürge döneminde İngilizler tarafından tanıtılan kriket, zamanla yerli halk tarafından benimsenmiş ve bağımsızlık sonrasında ulusal kimliğin bir parçası haline gelmiştir (Guha, 2002). Bu dönüşüm süreci içerisinde, kriketin organizasyonu ve yönetimi de yapısal değişiklikler geçirmiş ve Board of Control for Cricket in India (BCCI) adı verilen kurum aracılığıyla federasyonlaşma boyutuna ulaşmıştır. BCCI, 1928 yılında kurularak Hindistan’da kriketin yönetiminden sorumlu en üst kurum haline gelmiştir. Ancak BCCI’nin hukuki statüsü ve yönetim anlayışı, özellikle 21. yüzyılda artan şeffaflık talepleriyle birlikte yoğun biçimde tartışılmaya

başlanmıştır. BCCI, Tamil Nadu Dernekler Kayıt Yasası (Tamil Nadu Societies Registration Act, 1975) kapsamında kayıtlı özel bir kuruluş olmasına rağmen, kamu fonları kullanmaksızın kamu niteliğinde faaliyetlerde bulunması sebebiyle “kamusal görev” yürüten bir yapı olarak değerlendirilmiştir (Sondhi, 2010). Özellikle 2005 yılında Hindistan Yüksek Mahkemesi’nin Zee Telefilms Ltd. v. Union of India kararında BCCI’nin Anayasa’nın 12. maddesi kapsamında “devlet” olarak kabul edilmediği belirtilmiş olsa da, kamu yararı güden işlevleri dolayısıyla kamu denetimine açık olması gerektiği yönünde görüşler akademik literatürde baskındır (Halder, 2021). Bu noktada, BCCI’nin oyuncu seçimi, milli takım organizasyonu, lig yönetimi gibi faaliyetleri, onu yalnızca bir spor federasyonu değil, aynı zamanda kamusal otoriteye benzer yetkiler kullanan bir yapı haline getirmiştir. 2013 yılında yaşanan IPL skandalı sonrasında Hindistan Yüksek Mahkemesi tarafından oluşturulan Lodha Komitesi, BCCI’nin yönetsel yapısında ciddi reformlara gidilmesini önermiştir. Komite, federatif yapının demokratikleşmesi, yöneticiler için görev süresi sınırlamaları getirilmesi, mali şeffaflık sağlanması gibi önerilerde bulunmuştur. Bu reform önerileri, özellikle good governance (iyi yönetim) ilkeleri çerçevesinde BCCI’nin değerlendirilmesi açısından önemli bir dönüm noktasıdır (Ghai ve Zipp, 2020). Yine de, önerilen reformların uygulanması sürecinde birçok engel ortaya çıkmıştır. BCCI’nin güçlü ekonomik yapısı, özerkliği savunan yöneticiler ve eyalet birliklerinin çıkar çatışmaları, reformların sınırlı biçimde hayata geçirilmesine neden olmuştur (Majumdar ve Mangan, 2004). Bu da Hindistan’da spor yönetimi konusunda daha net ve bağlayıcı yasal düzenlemelere ihtiyaç duyulduğunu ortaya koymaktadır. Sonuç olarak, Hindistan’da kriketin federasyonlaşma süreci, yalnızca sporun kurumsallaşması değil, aynı zamanda hukuk, yönetim ve siyaset ilişkilerinin de merkezinde yer alan bir mesele haline gelmiştir. BCCI’nin mevcut hukuki statüsü, kamu denetimi ve şeffaflık ilkeleri açısından yeniden değerlendirilmelidir. Bu çerçevede, Hindistan’da kriket yönetimi için bağımsız, şeffaf ve hesap verebilir bir çerçeve oluşturulması, yalnızca sporun değil, toplumsal adaletin de güçlendirilmesi açısından kritik öneme sahiptir. İngiltere’nin sömürü anlayışı sömürgelerindeki mali kaynakların sömürülmesinden öte yerleştirdiği diğer kültürel ritüeller vasıtasıyla kolonileriyle arasında görünmez bağlar kurarak kültürel hegemonyasını sağlamayı içermektedir (Holton, 2013). Bu anlamda sömürgelerinde uyguladığı politikalarda İngiliz kültürünün yayılmasını siyasi ve ekonomik güçlerini devam ettirmek için bir güvence olarak kullanmaktadırlar. Bu durum Hindistan’da trafiğin soldan akması ya da Hong Kong’da İngiliz tarzı bir giyim kültürü oluşması gibi günlük yaşamın bir çok noktasında kendini göstermektedir (Tüysüzoğlu, 2011). Daha önce de belirtildiği gibi spor kültüründe önemli bir yere sahip bir unsurdur ve İngilizlerin sporu hem kendi topraklarında hem de hüküm sürdükleri topraklarda siyasi amaçlarla kullanması tarihi süreçte sıkça karşımıza çıkmaktadır. Örneğin İskoç futbolunda kültürel ve siyasi anlamda İngiliz etkileri ve hegemonyasını görebilmekteyiz. Tüm bunların yanında “kriket” ise en belirgin anlamda İngiliz emperyalizminin simgesi olarak kendini göstermektedir (Şahin, Yenel, ve Çolakoğlu, 2010). Kriket oyununun Hindistan’da oynanması çok daha öncelerine dayansa da ilk olarak 19.yy’ın ikinci yarısında Parsi topluluklar tarafından kulüpleşmiştir. Başlarda sömürge dönemi içinde kriket oynamak Hintliler için İngiliz toplumunun dikkatini çekmek, onlar tarafından kabul görmek ve bir statü kazanmak gibi motivasyonlar içerirken zaman içinde Hindistan bağımsızlık mücadelelerinin başlaması ve bağımsızlık sonrası milli bilincin ve kültürün geri kazanılması amaçları içinde milli varlığı destekleyici ve bütünleştirici bir unsur haline gelmiştir (Majumdar, 2006). İngiltere açısından egemenliğini gösterdiği bir kültürel araç olarak kullanılan kriket, aynı zamanda karşılıklı maçlarda alınan galibiyetlerle Hindistan için milli birlik duygularını uyandıran ve geliştiren bir araç olarak kullanılmıştır (Seval ve Kodaman, 2015). Fakat maçlarda kazanan yahut kaybeden takımların kimler olduğu fark etmeksizin burada kriket pazarının ve ekonomisinin kazandığı kesin olarak söylenebilir. Çünkü tüm bu kültürel ve milli amaçlar dışında spor organizasyonları sadece maçların kazanılıp ya da kaybedildiği bir oyundan ziyade finansal boyutu ön planda olan bir ticari ürün haline gelmiştir. Bu oyunları izleyen kitlelerin büyüklüğü ve motivasyonu yayın gelirlerini arttırmakta ve diğer bağlı tüm ürünlere talep spor endüstrisinin gelişmesini sağlamaktadır. Hindistan prömiyer liginde oyuncular milyon dolarlar kazanmakta ve ligin yayın hakları 1 milyar doları aşan meblağlara satılmaktadır. Bu da sadece İngiltere yarımadasında oynanan kriket sporunun çok daha büyük bir pazara sahip olmasını sağlamıştır. Hindistan’daki kriket pazarının büyümesinde bir diğer faktör ise yine kültürel emperyalizmin bir aracı olan iletişim kanalları yoluyla küresel pazarın genişlemesini sağlayan uydu yayınlarının yaygınlaşması olmuştur (Gupta, 2009).

YÖNTEM

Bu çalışma Nitel araştırma yöntemlerinden meta analiz çerçevesinde uygulanmıştır. Verilerin toplanması

ve analiz sürecinde öncelikle Hindistan’da İngiliz kültürel emperyalizmi ile ilgili akademik çalışmalara ulaşılmış ve bu bilgiler kriket sporunun gelişimi açısından değerlendirilmiştir. Elde edilen veriler kapsamlı bir şekilde incelenerek Hindistan’da İngiliz Kültürel Emperyalizmi ve Kriket Pazarına Etkileri detaylı olarak ele alınmıştır. Bu değerlendirme sonucunda Hindistan’da İngiliz Kültürel Emperyalizminin Kriket Pazarı ile paralel ilerlediği ve etkileşimde olduğu düşünüldüğü alana katkı sağlayacağı öngörülmektedir.

BULGULAR

Bugün Kriket sporunun dünya çapında bir milyar taraftar kitlesi bulunmaktadır ve ICC (International Chamber of Commerce-Milletlerarası Ticaret Odası)’nin yaptığı geniş ölçekli bir araştırmaya göre Hindistan alt kıtası bu taraftar kitlesinin yüzde doksanımlı oluşturmaktadır ve dünya genelinde 405 milyon doları bulan sponsorluk harcamalarının 165 milyon doları Hindistan’da gerçekleşmektedir (Shank ve Lyberger, 2014). Gelişmekte olan bir ülke olmasına karşın Hindistan, gelişmiş ülkelere göre bu pazarda çok daha büyük bir başarı göstermektedir. Yine ICC’nin yaptığı bir başka araştırma sonuçlarına göre bu bölgedeki taraftar kitlesinin yüzde 95’inin kendilerini ilgili ya da çok ilgili olarak tanımladıkları görülmektedir (Saxena, Agarwal, Varma, Sethi, Upadhyay, Chaudhary, 2018). Bu da sayıca üstün bir taraftar kitlesinin olması yanında kitlenin kendilerini ilgili ya da çok ilgili olarak tanımlaması tüketici davranışları açısından bakıldığında Hindistan pazarını oluşturan kitlenin bu sporun ürünlerini(tv’de ya da stat’da izleme, forma vb ürünlerin alımı, oyunla ilgili araç gereçlerin satın alınması gibi) tüketmelerinde önemli bir güdüleyici unsur olabilmesi açısından ve pazarın değeri açısından önemlidir (Odabaşı ve Barış, 2002). Elde edilen bulgular, kriketin Hindistan’da yalnızca sportif bir etkinlik değil, aynı zamanda ideolojik, kültürel ve ekonomik bir hegemonya alanı olarak yapılandığını göstermektedir. İngiliz sömürge yönetimi sırasında kriket, sadece bir oyun değil, Batılı değerlerin –disiplin, centilmenlik ve rekabet etiği gibi– aktarılmasına hizmet eden bir kültürel araç olarak kullanılmıştır (Guha, 2002). Spor kulüpleri, özellikle büyük şehirlerde, yerel halkın dışlandığı ve seçkin sınıfların erişebildiği mekanlar olarak yapılandırılmış, bu durum sınıfsal ve ırksal hiyerarşileri pekiştirmiştir (Appadurai, 1996; Mangan, 2013). Ancak bu dışlayıcı yapıya rağmen, yerli halk arasında krikete karşı gelişen ilgi zamanla bir tür kültürel sahiplenmeye dönüşmüştür; böylece kriket Hindistan’da kimlik inşasının önemli bir aracı haline gelmiştir. Hindistan’ın 1932’de uluslararası arenada ilk Test maçını oynaması, sömürge karşıtı bir kolektif hafızanın oluşmasına zemin hazırlamış; özellikle 1983 Kriket Dünya Kupası zaferi, ulusal gururun yeniden tanımlandığı bir dönüm noktası olmuştur. Kriket, bu süreçte halkın gözünde ulusal birlik ve direnç sembolüne dönüşmüş, oyuncular medya aracılığıyla birer halk kahramanı haline gelmiştir. Bu bağlamda özellikle Sachin Tendulkar gibi figürler yalnızca sportif başarılarıyla değil, aynı zamanda Hindistan’ın modern kimliğinin taşıyıcıları olarak sembolize edilmiştir (Gupta, 2004). 1991 yılında Hindistan’ın uygulamaya koyduğu neoliberal ekonomi politikaları ile birlikte kriket, yalnızca ulusal bir kimlik değil, aynı zamanda küresel sermaye ile bütünleşen bir piyasa ürünü haline gelmiştir. Özellikle 2008 yılında kurulan Indian Premier League (IPL), sporun medya, pazarlama ve eğlenceyle bütünleştiği yeni bir formu temsil etmektedir (Majumdar ve Mangan, 2013). Kriketin bu yeni formu, geleneksel değerlerden çok ticari çıkarlar ve medya stratejileri tarafından şekillendirilmekte; çok uluslu şirketler ve medya kuruluşları etkin rol oynayarak sporun içeriğini dönüştürmektedir. Bununla birlikte, medya içerikleri ve spor yayıncılığı üzerinden kriket, ulusal gururun ve eril kahramanlığın sürekli yeniden üretildiği bir anlatıya dönüştürülmektedir. Maç yayınları, spor gazeteciliği ve reklamlar yoluyla oluşturulan görsel kültür, hem kriketin popülerliğini artırmakta hem de sınıfsal ve toplumsal temsilleri yönlendirmektedir. Bu süreçte Batılı medya şirketleriyle yapılan lisans anlaşmaları, Hindistan’ın küresel medya sistemine entegrasyonunu derinleştirmiş ve kültürel bağımlılığın yeni biçimlerini ortaya çıkarmıştır (Miller ve ark., 2001). Tüm bu bulgular, kriketin Hindistan’da sadece bir spor değil, aynı zamanda kültürel hegemonya, kimlik inşası, neoliberal dönüşüm ve medya manipülasyonu gibi çok katmanlı dinamiklerin merkezi bir bileşeni olduğunu göstermektedir. Kriket, bir yandan Batı menşeli değerlerin taşıyıcısı olurken, diğer yandan bu değerlerin yerelleştirilerek dönüştürüldüğü ve yeni kimliklerin yaratıldığı bir toplumsal mücadele alanı haline gelmiştir.

TARTIŞMA VE SONUÇ

Bu çalışma, İngiliz kültürel emperyalizminin Hindistan’daki kriket kültürü ve pazarı üzerindeki etkilerini tarihsel, kültürel ve ekonomik boyutlarıyla analiz ederek, sporun yalnızca fiziksel bir etkinlik değil, aynı zamanda ideolojik, kültürel ve ekonomik bir hegemonya aracı olduğunu ortaya koymaktadır. İngiltere’nin

sömürgeci stratejisinin temelinde yatan "medenileştirme misyonu", kriketin Hint toplumuna entegre edilmesini kolaylaştırmış; bu spor, Batı’nın üstünlük iddialarını yeniden üretmek amacıyla kullanılan sembolik bir mekanizma haline gelmiştir (Mangan, 1986). Ancak Hindistan’daki yerel direniş biçimleri, bu sembolik gücü zamanla ters yüz ederek, postkolonyal bir yeniden sahiplenme sürecine dönüştürmüştür. Bu dönüşüm sürecini anlamak için Gramsci’nin kültürel hegemonya kuramı oldukça işlevseldir. İngilizler, kriket aracılığıyla sadece bedensel disiplin ve ahlaki değerler inşa etmeyi değil, aynı zamanda Batı merkezli bir dünya görüşünü içselleştirmeyi hedeflemiştir. Ancak Gramsci’nin belirttiği gibi, hegemonya asla tam anlamıyla tamamlanamaz; alt sınıflar ve yerli halk, bu hegemonik yapıya karşı alternatif anlam üretim pratikleri geliştirir (Gramsci, 2007). Kriket de Hindistan’da böyle bir direnç mekânına dönüşmüş, zamanla ulusal kimliğin ve kolektif bilincin taşıyıcısı haline gelmiştir. Postkolonyal teorinin önde gelen isimlerinden Homi Bhabha’nın “mimikri” ve “melezlik” kavramları, Hindistan’ın kriketi nasıl benimsediğini ve dönüştürdüğünü açıklamada önemli bir teorik çerçeve sunar. Hintliler, başlangıçta İngiliz efendilerini taklit ederek kriketi oynarken, bu eylem zamanla özdeşleşmeden çok ayrışmayı doğurmuş; kriket bir direniş, gurur ve kolektif hafıza alanı haline gelmiştir. Bu süreçte kriket, sadece bir spor değil, Hindistan’ın modernleşme, laikleşme ve sınıfsal hareketlilik hikâyesinde kilit bir rol oynamıştır (Bhabha, 1994). 1970’lerden itibaren Hint kriketinin sömürge mirasından ayrışarak bir “millî marka” haline geldiği gözlemlenmiştir. Özellikle 1983 Dünya Kupası zaferi, bu değişimin simgesel kırılma noktasıdır. Bu zafer, hem İngiliz spor kültürüne karşı sembolik bir rövanş hem de Hint halkı için kriketin artık kendi kimlikleriyle özdeşleştiğinin ilanı olmuştur (Guha, 2002). Bu tarihten sonra kriket, Hindistan’ın neoliberal dönüşümüyle birlikte giderek daha fazla ticarileşmiş, IPL (Indian Premier League) gibi girişimlerle küresel ölçekte devasa bir ekonomi yaratmıştır. Bu durum, sporun kültürel emperyalizmin ötesinde piyasa emperyalizminin bir parçası haline geldiğini de göstermektedir (Appadurai, 1996). Hindistan’da kriket, aynı zamanda medya ve popüler kültürle sıkı bir bağ kurmuştur. Televizyonun yaygınlaşması, dijital platformların yükselişi ve spor yayıncılığı sektöründeki patlama, kriketin kitlesel mobilizasyon aracına dönüşmesine zemin hazırlamıştır. Bugün IPL maçları, sadece spor etkinlikleri değil, kültürel şovlara, reklam stratejilerine ve dijital tüketim biçimlerine dönüşmüş çok katmanlı performanslardır. Bu bağlamda kriket, ulus-devletin yumuşak gücünü ve kültürel diplomasisini inşa eden temel araçlardan biri haline gelmiştir (Nandy, 2000). Bununla birlikte, bu dönüşüm her ne kadar yerli özneleştirme süreciyle açıklanabilse de, Hindistan kriketinin bugün geldiği noktada hâlâ Batı merkezli küresel kapitalizmin etkileri görülmektedir. Sponsorluk anlaşmaları, çok uluslu şirketlerin müdahalesi ve dijital platformlara bağımlılık gibi unsurlar, yeni bir tür kültürel ve ekonomik bağımlılık biçimi doğurmuştur. Bu bağlamda, kriketin Hindistan’daki yükselişi, hem postkolonyal özerkliğin hem de neoliberal bağımlılığın eşzamanlı tezahürü olarak değerlendirilebilir. Sonuç olarak, İngiliz kültürel emperyalizmi kriketi bir tahakküm aracı olarak kullanmış olsa da, Hindistan bu mirası dönüştürerek ulusal bir direniş pratiğine, sonrasında ise küresel bir ekonomik güce evrilmiştir. Kriket bugün, Hindistan’ın hem geçmiş sömürge travmalarını kültürel olarak aşma sürecinde hem de günümüz dünyasında “yeni bir küresel aktör” olarak kendini konumlandırmasında merkezi bir rol oynamaktadır. Bu süreç, sömürge sonrası toplumların emperyal araçları nasıl sahiplenip dönüştürebileceğini göstermesi açısından evrensel öneme sahiptir. Kriket, artık yalnızca İngilizlerin bıraktığı bir miras değil, Hint halkının yeniden yazdığı bir başarı ve öznellik hikâyesidir.

KAYNAKÇA

- Appadurai, A. (1996). *Modernity at Large: Cultural Dimensions of Globalization*. University of Minnesota Press.
- Appadurai, A. (2015). *Playing with Modernity: The Decolonization of Indian Cricket*. *Altre Modernità*, 14, 1-24.
- Arslandoğlu, İ. (2013). Kültür ve medeniyet kavramları. *Türk Kültürü ve Hacı Bektaş Veli Araştırma Dergisi* 15: 243-255.
- Bandyopadhyay, K. (2013). *Sport, Culture and Nation: Perspectives from Indian Football and South Asian Cricket*. SAGE Publications.
- Bhabha, H. K. (1994). The postcolonial and the postmodern: The question of agency. *The location of culture*, 171-197.
- Chatterjee, P. (1997). *A Princely Impostor? The Kumar of Bhawal and the Secret History of Indian Nationalism*. Princeton University Press.

- Dever, A., ve Bulut, E. (2016). Football As A Tool Of Cultural Imperialism. *Uluslararası Anadolu Spor Bilimleri Dergisi*, 1(1), 56-67.
- Ghai, K., ve Zipp, S. (2020). Governance in Indian cricket: Examining the Board of Control for Cricket in India through the good governance framework. *Sport in Society*, 24(5), 830–845. <https://doi.org/10.1080/17430437.2020.1819598>
- Graham, S., Neirotti, L. D., ve Goldblatt, J. J. (2001). *Guide to sports Marketing*. New York.
- Gramsci A. *Selections from the prison notebooks*. Durham, NC: Duke University Press, 2007
- Guha, R. (2002). *A Corner of a Foreign Field: The Indian History of a British Sport*. Picador.
- Gupta, A. (2004). The politics of cricket in colonial India. *International Journal of the History of Sport*, 21(3/4), 582–602. <https://doi.org/10.1080/0952336042000244187>
- Gupta, A. (2009). India and the IPL: Cricket's globalized empire. *The Round Table*, 98(401), 201-211.
- Halder, A. (2021). Capitalism and the ethics of sport governance: A history of the Board of Control for Cricket in India. *Sport in Society*, 24(8), 1291–1304. <https://doi.org/10.1080/17430437.2021.1933453>
- Holton, R. J. (2013). *Economy and society*. Routledge.
- İri, M. (2013). Bollywood Sineması: Hindistan'ın Hareketli Resim Sanayii Üzerine Notlar. *İletişim*, (18).
- Johnson, R. (2002). *British imperialism*. Macmillan International Higher Education.
- Majumdar, B., ve Mangan, J. A. (2004). *Cricketing Cultures in Conflict: Cricketing World Cup 2003*. Routledge.
- Majumdar, B., ve Mangan, J. A. (2013). *Sport in South Asian society: past and present*. Routledge.
- Majumdar, B. (2006a). *Cricket in Colonial India 1780–1947*. Routledge.
- Majumdar, B. (2006b). *Lost histories of Indian cricket: Battles off the pitch*. Routledge.
- Majumdar, B. (2014). *Twenty-Two Yards to Freedom: A Social History of Indian Cricket*. Penguin Books India.
- Mangan, J. A. (2013). *The games ethic and imperialism: Aspects of the diffusion of an ideal*. Routledge.
- Miller, T., Lawrence, G., McKay, J., & Rowe, D. (2001). *Globalization and sport: Playing the world*. Sage.
- Nandy, Ashis (2000) *The Tao of Cricket: On Games of Destiny and Destiny of Games*, New Delhi: Oxford University Press.
- Odabaşı, Y., & Barış, G. (2002). *Tüketici Davranışı*, MediaCat Kitapları. Kapital Medya Hizmetleri AŞ, İstanbul.
- Said, E. W. (1978). *Orientalism*. Pantheon Books.
- Sarmela, M. (1977). What is cultural imperialism. *Cultural imperialism and cultural identity*, 13-36.
- Saxena, R., Agarwal, R., Varma, R., Sethi, S., Upadhyay, P., & Chaudhary, P. (2018). Optimization of the top order of the Indian test cricket team. *Asian Journal of Multidimensional Research (AJMR)*, 7(11), 152-159.
- Seval, H. F., & Kodaman, T. (2015). The impact of sport on international politics. *Journal of Mehmet Akif Ersoy University Economics and Administrative Sciences Faculty*, 2(2), 52-64.
- Shank, M. D., & Lyberger, M. R. (2014). *Sports marketing: A strategic perspective*. Routledge.
- Şahin, M. Y., Yenel, F., & Çolakoğlu, T. (2010). Sport and nationalism interaction: sports' place and importance creating national identity. *Journal of Human Sciences*, 7(1), 1244-1263.
- Sondhi, A. (2010). The Legal Status of BCCI: Unwarranted Ad-Hocism, Constitutional Hurdles and the Pressing Need for a Cricket-Legislation. *National Law School of India Review*, 22(2), 141–158. <https://repository.nls.ac.in/nlsir/vol22/iss2/5>
- Talimciler, A. (2006). İdeolojik Bir Meşrulaştırma Aracı Olarak Spor ve Spor Bilimleri. *Spor Yönetimi ve Bilgi Teknolojileri*, 1(2), 35-40.
- Taşmektepligil, M. Y., & İmamoğlu, O. (1996). Türkiye’de Kültürel Yapının Spora Etkisi Üzerine Düşünceler. *Gazi Beden Eğitimi ve Spor Bilimleri Dergisi*, 1(1), 41-51.
- Tumbe, C., & Ralli, I. (2018). The four eras of “marketing” in twentieth century India. *Journal of Historical Research in Marketing*, 10(3), 294-311.

- Tükenmez, M. (2009). Toplumbilim ve spor. Kaynak Yayınları.
- Tüysüzoğlu, G. (2011). İkinci Dünya Savaşı Sonrası İngiliz Dış Politikası: İmparatorluk Yaşıyor Mu?. Akademik Bakış Dergisi, 26, 1-23.
- Yücel, V., & Gme, S. (2018). Kültürel stnlk Arayışı, Spor Ve Sinema: Million Dollar Arm. Avrasya Sosyal ve Ekonomi Araştırmaları Dergisi, 5(5), 201-213.